

Asia: VN/3229/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi laeiksi

1. Yleiset huomiot työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (SRTL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon työryhmän ehdotuksesta. Olemme noin 6 000:n rauhanturvaamis- ja kriisinhallintatehtävissä palvelleiden kriisinhallintaveteraanien perustamien yhdistysten muodostama itsenäinen maanpuolustus-, veteraani- ja etujärjestö. Kaikkiaan suomalaisia on vuodesta 1956 lähtien osallistunut aseellisiin rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin puolustusvoimien palkatusta henkilöstöstä ja reserviläisistä sekä erikseen nimetyistä asepalvelusta suorittamattomista henkilöistä yli 50 000 lähtijää. SRTL on myös siviilikriisinhallintatehtävissä palvelleiden etujärjestö.

SRTL on 24.2.2021 antanut lausunnon esityksen pohjana olevasta Puolustusministeriön työryhmän välimietinnöstä. SRTL:n mielestä hallituksen esityksen muotoon laadittu esitys on melko perustellusti valmisteltu. Haluamme kuitenkin tuoda lausunrossamme esille seuraavaa.

Esityksen kappaleen 2 Nykytila ja sen arviointi alakohdassa 2.1 on todettu, että puolustusvoimien joukko-osastoissa ja kriisinhallintajoukoissa suoritetaan vuosittain noin 3 000 sotilasrikosten esitutkintaa. Esitutkinta voidaan siirtää myös Pääesikunnan oikeudellisen osaston tai poliisin suoritettavaksi. Pääesikunnan oikeudellinen osasto suorittaa vuosittain noin 100 esitutkintaa.

Suomalaiseen kriisinhallintaorganisaatioon voi kriisinhallintalain (211/2006) 5 §:n mukaan kuulua kriisinhallintajoukkoja, erillisiä yksiköitä ja yksittäisiä henkilöitä. Kriisinhallintaorganisaatio kuuluu puolustusvoimiin ja on Pääesikunnan alainen.

Esitutinnan edellytysten selvittäminen ja esitutinnan toimittaminen on kurinpitoesimiehen vastuulla. Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 28 §:n mukaan esitutinnan toimittamisesta sotilasrikosasiassa huolehtii kurinpitoesimies, jonka alaisessa joukossa tai hallintoyksikössä rikos on tehty tai rikoksesta epäilty palvelee. Esitutkinta sotilasrikosasioissa voidaan toimittaa myös Pääesikunnan tai poliisin aloitteesta.

Esitutkinnan toimittamisesta voi tarvittaessa huolehtia myös ylempi kurinpitoesimies. Esitutkinnan toimittamisesta huolehtiva virkamies toimii samalla tutkinnanjohtajana tai määrää alaisensa tutkinnanjohtajaksi. Käytännössä kurinpitoesimiehet tukeutuvat aina etenkin vakavampien rikosten esitutkinnan käynnistämispäätöksiä tehdessään sotilaslakimiehiin.

Esityksessä on todettu, että käytännössä joukko-osastoissa ei ole osaamista esitutkinnan edellyttämiin toimenpiteisiin. Kriisinhallintaorganisaatioon kuuluvassa rauhanturvajoukossa kurinpitoesimiehenä toimii yleensä kriisinhallintajoukon komentaja ja kriisinhallintajoukossa palvelee myös sotilaslakimies.

Kriisinhallintajoukoissa toimii sotilaslakimiestehtävissä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisessa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa valtioneuvoston asetuksessa määritellyt kelpoisuusvaatimukset täyttäviä pääosin reservistä tulleita lakimiehiä kerrallaan 1-2 henkilöä kussakin suomalaisessa kriisinhallintajoukossa. Kriisinhallintajoukon sotilaslakimiehet toimivat joukkonsa komentajan oikeudellisena neuvonantajana ja kurinpitolausuntojen antajana. Järjestely on yleensä koettu toimivaksi toisen sotilaslakimiehen ollessa palvelusvapaalla.

Kriisinhallintajoukossa on siten yleensä lähtökohtaisesti riittävä osaaminen esitutkinnan toimittamista varten. Sen sijaan erillisissä yksiköissä ja yksittäisten henkilöiden osalta kurinpitoesimies ja sotilaslakimies eivät useimmiten palvele samassa kriisinhallintaorganisaation osassa tai edes operaation toimialueella tai sen läheisyydessä vaan Suomessa, operaatiosta vastaavan puolustushaaran esikunnassa tai Pääesikunnassa. Voi myös syntyä tilanteita, joissa sotilaslakimiestä ei ole mahdollista tavoittaa esimerkiksi toimimattomista viestiyhteyksistä, palvelusvapaasta tai muusta syystä johtuen. Tätä voidaan pitää epäkohtana rikoksesta epäillyn kuulemisen ja oikeusavun toteutumisen sekä kurinpitolausunnon saamisen kannalta.

SRTL kiinnitti jo työryhmämietinnöstä lausueessaan huomiota siihen, että ongelmallisena joissain tapauksissa voidaan riippumattomuuden näkökulmasta pitää erityisesti sitä, että osasta tutkinnanjohtajalle normaalisti kuuluvista tehtävistä huolehtii rikoksesta epäillyn suoranainen sotilasesimies.

2. Pääesikunnan tehtävät rikostorjunnassa (1. lakiehdotuksen 11 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

3. Pääesikunnan toimivaltuudet rikostorjunnassa (1. lakiehdotuksen 12 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

4. Salaiset tiedonhankintakeinot Pääesikunnan rikostorjunnassa (1. lakiehdotuksen 13 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö perustuisi aina viranomaispäätökseen. Päätöksentekijänä olisi aina joko tiedustelumenetelmien käyttöön erityisesti perehtynyt sotilaslakimies, tiedustelumenetelmien käyttöön erityisesti perehtynyt muu virkamies, pääesikunnan tiedustelupäällikkö tai tuomioistuin. Edellä tarkoitettut tahot suorittaisivat salaisten tiedonhankintakeinojen käytön valvontaa ennakkollisesti. SRTL toteaa, että esityksessä ei ole todettu, onko kriisinhallintajoukon sotilaslakimies, joka on sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisessa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa, kohdassa tarkoitettu päätöksentekijä.

5. Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan reserviläisen tehtävät ja toimivaltuudet (1. lakiehdotuksen 14 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

6. Valvonta (1. lakiehdotuksen 15 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

7. Yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa (1. lakiehdotuksen 16 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SRTL toteaa seuraavaa. Pääesikunnan esitutkintaa suorittavilla virkamiehillä on käytössään virkamerkit, mutta niistä ei ole säädetty laissa. Virkamerkki on olennainen tekijä rikostutkintaa suorittavan virkamiehen tunnistamisessa, koska he eivät käytä tehtävässään virkapukua. Suomesta operaation toimialueelle lähetettävien esitutkintaviranomaisten virkamerkki on perusteltu erityisesti tiedonsaannin turvaamiseksi ja joukon operatiivisen turvallisuuden varmistamiseksi, jos esitutkinnan kohteena olisi kriisinhallintaorganisaation operatiivisessa tiedustelussa harjoitettu toiminta.

8. Muut huomiot 1. lakiehdotukseen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SRTL viittaa edellä lausuttuun.

9. Lakiehdotukset 2 - 9

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

10. Muut mahdolliset huomiot

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SRTL viittaa edellä lausuttuun.

Ala-Sankila Jorma
Suomen Rauhanturvaajaliitto ry